

บทที่ 4

จำนวนและลำดับชั้นของภาษา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งเรื่องที่จะศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ ภาษาในชุมชน ภาษาที่ใช้นอกชุมชน และลำดับชั้นของภาษาในจังหวัดลำพูน

4.1 ภาษาที่ใช้ในชุมชน

ในการเก็บข้อมูลภาษาที่ใช้ในชุมชน ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน รวม 80 คน ตอบชื่อภาษาที่พูดในสถานการณ์ต่างๆ ในชุมชน รวม 10 สถานการณ์ จนครบทุกกลุ่ม และนับคะแนนตามภาษาที่มีการใช้ในชุมชน งานวิจัยนี้ศึกษาว่ามีภาษาใดบ้างที่ใช้ในชุมชน ดังนั้นเมื่อมีการใช้ภาษาใดๆ แม้ว่าจะมีการใช้มากหรือน้อย ผู้วิจัยนับเป็น 1 คะแนนเท่ากัน สรุปได้ว่าแต่ละกลุ่มมีจำนวนภาษาที่ใช้พูดในชุมชนดังนี้

4.1.1 กลุ่มไทยกลาง

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยกลาง

กลุ่มไทยกลาง	จำนวนคน
1. ภาษาไทยกลาง	7
2. ภาษาไทยกลาง+ภาษาไทยลำพูน	2
3. ภาษาไทยกลาง+ภาษาไทยเชียงใหม่	1
รวม	10

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากลุ่มไทยกลางมีการใช้ภาษาเดียวในชุมชน คือ ผู้พูดภาษาไทยกลาง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุมชน คือ ผู้พูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน และ

ผู้พูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ ส่วนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยกลางส่วนใหญ่พูดภาษาไทยกลางมากที่สุดรองลงมา คือ ภาษาไทยลำพูนและภาษาไทยเชียงใหม่ อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มไทยเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีการใช้ภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษาแม่ของตน และมีบางส่วนที่ใช้ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน เพื่อติดต่อกับคนกลุ่มอื่นในจังหวัดลำพูน

4.1.2 กลุ่มไทยเชียงใหม่

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยเชียงใหม่

กลุ่มไทยเชียงใหม่	จำนวนคน
1. ภาษาไทยเชียงใหม่	9
2. ภาษาไทยเชียงใหม่+ภาษาไทยกลาง	1
รวม	10

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่ากลุ่มไทยเชียงใหม่มีการใช้ภาษาเดียวในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุมชน ดังนั้นจึงมีผู้พูดภาษาไทยเชียงใหม่เพียงภาษาเดียวมากกว่าผู้พูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ในชุมชน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มไทยเชียงใหม่ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยเชียงใหม่ในชุมชนมากที่สุด เนื่องจากภาษาไทยเชียงใหม่เป็นภาษาที่ใช้กันแพร่หลายในจังหวัดลำพูน ผู้พูดภาษาไทยเชียงใหม่จึงพูดภาษาแม่ของตนทั้งในกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่นที่เข้ามาอยู่ในชุมชนด้วย

4.1.3 กลุ่มไทยลำพูน

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยลำพูน

กลุ่มไทยลำพูน	จำนวนคน
1. ภาษาไทยลำพูน	8
2. ภาษาไทยลำพูน+ภาษาไทยกลาง	2
รวม	10

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างไทยลำพูนทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวในชุมชน คือ ภาษาไทยลำพูน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุมชน คือ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มไทยลำพูน ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยลำพูนมากที่สุด และมีการใช้ภาษาไทยกลางในชุมชนเพียงเล็กน้อย

4.14 กลุ่มยอง

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษายองและภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มยอง

กลุ่มยอง	จำนวนคน
1. ภาษายอง	7
2. ภาษายอง+ภาษาไทยลำพูน	3
รวม	10

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวในชุมชน คือ พูดภาษายอง มีจำนวนผู้พูด 7 คน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุมชน จำนวน 3 คน คือ ผู้พูดภาษายองและภาษาไทยลำพูน แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มยอง ส่วนใหญ่พูดภาษายองเพียงภาษาเดียว และมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่พูดภาษาไทยลำพูนในชุมชน

4.1.5 กลุ่มลื้อ

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาลื้อและภาษาไทย
เชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มลื้อ

กลุ่มลื้อ	จำนวนคน
1. ภาษาลื้อ	7
3. ภาษาลื้อ+ภาษาไทยเชียงใหม่	3
รวม	10

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่าจำนวนกลุ่มลื้อทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาลื้อ
เพียงภาษาเดียวในชุมชน คือ ผู้พูดภาษาลื้อ มีจำนวน 7 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุม
ชน มีจำนวน 3 คน คือ ผู้พูดภาษาลื้อและภาษาไทยเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดในชุมชน
ของกลุ่มลื้อ ส่วนใหญ่พูดภาษาลื้อและมีบางส่วนพูดภาษาไทยเชียงใหม่ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็น
เพราะกลุ่มลื้อในอำเภอบ้านริมีอาณาเขตติดต่อกับกลุ่มคนเชียงใหม่ในอำเภอสันกำแพงของจังหวัด
เชียงใหม่ ทำให้มีการไปมาหาสู่กันอย่างต่อเนื่อง

4.1.6 กลุ่มมอญ

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 4 ภาษา ได้แก่ ภาษามอญ ภาษาไทยกลาง
ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มมอญ

กลุ่มมอญ	จำนวนคน
1. ภาษามอญ+ภาษาไทยกลาง	4
2. ภาษามอญ+ภาษาไทยเชียงใหม่	4

3. ภาษามอญ+ภาษาไทยลำพูน	1
4. ภาษามอญ	1
รวม	10

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า จำนวนกลุ่มมอญทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษา ในชุมชนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษามอญเพียงภาษาเดียว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษามีจำนวน 9 คน ผู้พูดภาษามอญและภาษาไทยกลาง มีจำนวน 4 คน เช่นเดียวกับผู้พูดภาษามอญและภาษาไทยเชียงใหม่ มีจำนวน 4 คน และผู้พูดภาษามอญและภาษาไทยลำพูน มี 1 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มมอญพูดภาษาอื่นในชุมชนมากกว่าที่จะพูดภาษามอญเพียงภาษาเดียว โดยเฉพาะภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ อาจกล่าวได้ว่าในชุมชนมอญ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญมากกว่าภาษาไทยลำพูน เนื่องจากในชุมชนมอญมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีการไปมาหาสู่ของกลุ่มอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลุ่มไทยกลาง กลุ่มไทยลำพูน และกลุ่มไทยเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ไม่สามารถพูดภาษามอญได้ ดังนั้นเมื่อมีการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน กลุ่มมอญส่วนใหญ่จึงพูดภาษาไทยกลางหรือไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลางในชุมชนแทนการใช้ภาษามอญ นอกจากนี้การที่ชุมชนมอญในจังหวัดลำพูนมีอาณาเขตติดต่อกับกลุ่มมอญและกลุ่มไทยเชียงใหม่ ทำให้กลุ่มมอญมีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากกว่าภาษาไทยลำพูน

4.1.7 กลุ่มปะกาเกญอ

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาปะกาเกญอ ภาษาไทยกลาง และภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มปะกาเกญอ

กลุ่มปะกาเกญอ	จำนวนคน
1. ภาษาปะกาเกญอ+ภาษาไทยเชียงใหม่	5
2. ภาษาปะกาเกญอ+ภาษาไทยกลาง	4
3. ภาษาปะกาเกญอ	1
รวม	10

จากตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่าจำนวนกลุ่มปะกาเกอญอทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวในชุมชน คือ ภาษาปะกาเกอญอ จำนวน 4 คน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุมชน จำนวน 6 คน โดยกลุ่มปะกาเกอญอส่วนใหญ่พูดภาษาปะกาเกอญอและภาษาไทยเชียงใหม่ในชุมชน มีจำนวน 5 คน และมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนพูดภาษาปะกาเกอญอและภาษาไทยกลาง แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มปะกาเกอญอ มีการพูดภาษาปะกาเกอญอร่วมกับภาษาอื่น มากกว่าพูดภาษาปะกาเกอญอเพียงภาษาเดียว ได้แก่ การพูดภาษาปะกาเกอญอกับภาษาไทยเชียงใหม่ และภาษาไทยกลาง ตามลำดับ โดยสาเหตุที่กลุ่มปะกาเกอญอส่วนใหญ่มีการพูดภาษาไทยเชียงใหม่ในชุมชนมากกว่าภาษากลุ่มอื่น เนื่องจากชุมชนของปะกาเกอญอมีการติดต่อไปมาหาสู่กับกลุ่มอื่นๆ จึงใช้ภาษาไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลาง อีกทั้งมีอาณาเขตติดต่อกับกลุ่มไทยเชียงใหม่ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่มากกว่ากลุ่มไทยลำพูนในจังหวัดลำพูน

4.1.8 กลุ่มโพรง

มีจำนวนภาษาที่พูดในชุมชนทั้งหมด 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาโพรง ภาษาปะกาเกอญอ ภาษาไทยกลาง และภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 8

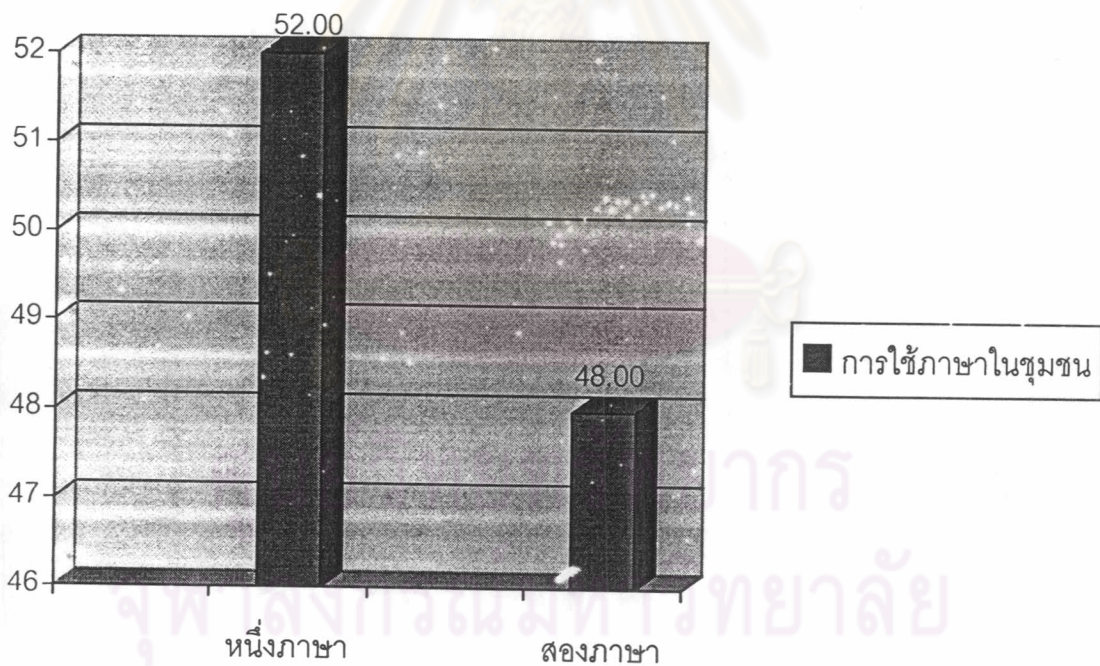
ตารางที่ 8 จำนวนภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มโพรง

กลุ่มโพรง	จำนวนคน
1. ภาษาโพรง+ภาษาไทยเชียงใหม่	7
2. ภาษาโพรง+ภาษาไทยกลาง	1
3. ภาษาโพรง+ภาษาปะกาเกอญอ	1
4. ภาษาโพรง	1
รวม	10

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มโพรงส่วนน้อยที่ใช้ภาษาเดียวในชุมชน คือ ภาษาโพรง ขณะที่มีการใช้สองภาษาในชุมชน มีจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้พูดภาษาโพรงกับภาษาไทยกลาง ผู้พูดภาษาโพรงกับภาษาปะกาเกอญอ มีจำนวนรวม 2 คน และผู้พูดภาษาโพรงกับภาษาไทยเชียงใหม่ มีจำนวน 7 คน แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มโพรง ส่วนใหญ่พูด

ภาษาโพรงร่วมกับภาษาอื่นมากกว่าพูดภาษาโพรงภาษาเดียวในชุมชน เช่น การพูดภาษาโพรงกับภาษาไทยเชียงใหม่ เนื่องจากภาษาไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลางประจำภูมิภาค และหมู่บ้านของกลุ่มโพรงส่วนใหญ่ยังมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

จากข้อมูลการใช้ภาษาในชุมชนของกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูนสรุปได้ว่ามีจำนวนภาษาและภาษาย่อยพูดในชุมชนทั้งหมด 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยลำพูน ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษามอญ ภาษาปะกาเกอญอและภาษาโพรง โดยจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 8 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน มีลักษณะการใช้ภาษา 2 ประเภท คือ การใช้ภาษาเดียวในชุมชนและการใช้สองภาษาในชุมชน ซึ่งในงานวิจัยนี้ ชุมชนภาษาเดียว หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่พูดเฉพาะภาษาแม่ของตนในชุมชน มีจำนวน 41 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน คิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนชุมชนที่ใช้มากกว่า 1 ภาษา หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่พูดภาษากลุ่มตนและภาษากลุ่มอื่นในชุมชน มีจำนวน 39 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน คิดเป็นร้อยละ 48 โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวและใช้สองภาษาในชุมชน แสดงด้วยภาพที่ 5

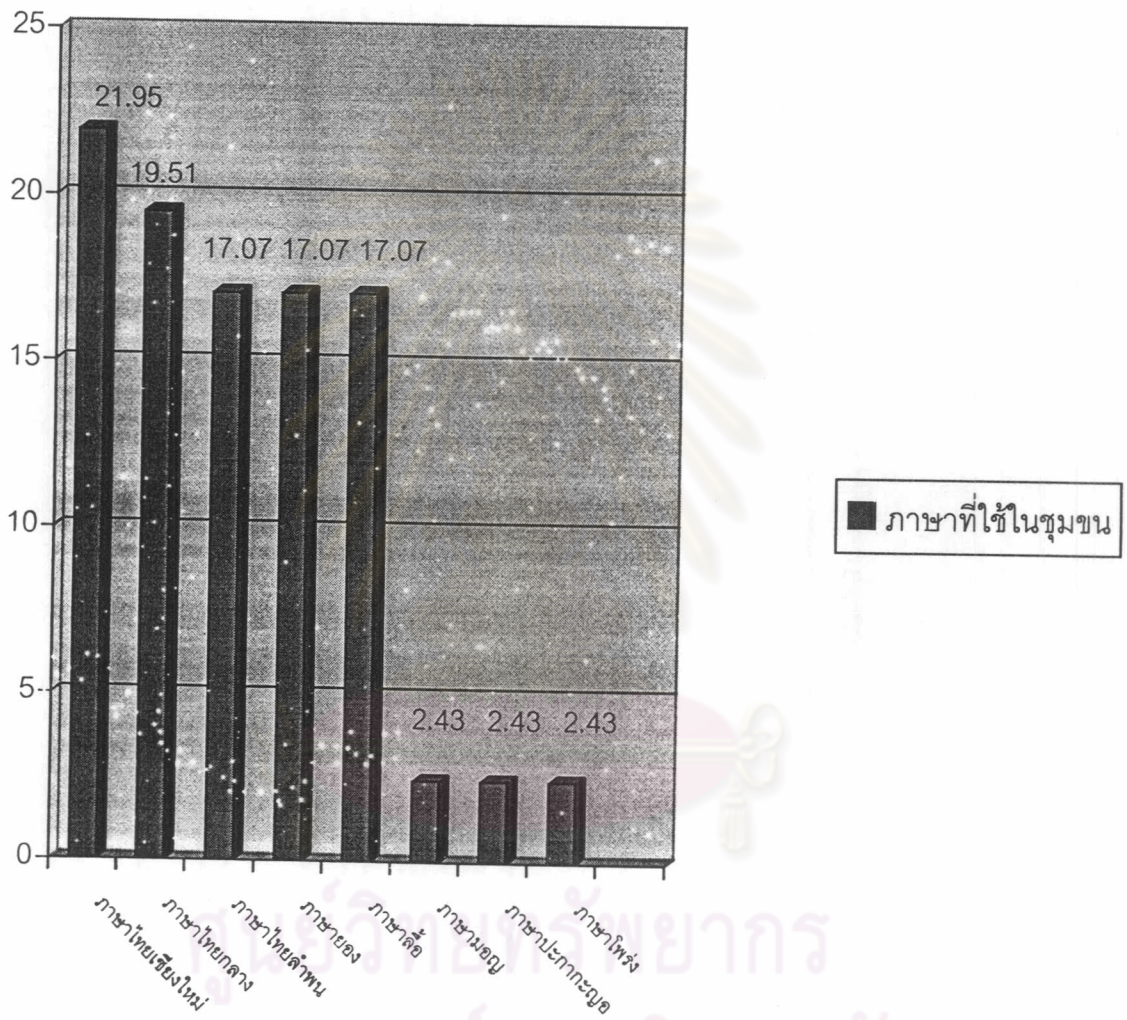

ภาพที่ 2 การใช้ภาษาในชุมชน

สรุปได้ว่ากลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูนมีการพูดภาษากลุ่มตนและภาษากลุ่มอื่นในชุมชนมากกว่าพูดเฉพาะภาษาของกลุ่มตน การใช้ภาษาในชุมชนของกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูน ทั้งภาษาและภาษาย่อยเพียงภาษาเดียวและใช้ภาษาและภาษาย่อยร่วมกัน 2 ภาษาในชุมชน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน พบว่ามีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากที่สุด รองลงมา คือ ภาษาไทยลำพูน ภาษาไทยกลาง ภาษายอง ภาษาลื้อ ส่วนภาษามอญ ภาษาปะกาเกญอและภาษาโพรงมีกลุ่มตัวอย่างใช้น้อยที่สุดในชุมชน โดยความถี่ของจำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชนแสดงในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 จำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชนของจังหวัดลำพูน

ภาษาที่พูดนอกชุมชน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1. ภาษาไทยเชียงใหม่	9	21.95
2. ภาษาไทยลำพูน	8	19.51
3. ภาษาไทยกลาง	7	17.07
4. ภาษายอง	7	17.07
5. ภาษาลื้อ	7	17.07
6. ภาษามอญ	1	2.43
7. ภาษาปะกาเกญอ	1	2.43
8. ภาษาโพรง	1	2.43
รวม	41	100

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 ภาษาที่ใช้ในชุมชนของจังหวัดลำพูน

4.2 จำนวนภาษาและภาษาย่อยนอกชุมชน

นอกจากการวิเคราะห์จำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชนแล้ว ผู้วิจัยยังศึกษาจำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชน ในการเก็บข้อมูลจำนวนภาษา ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มตอบชื่อภาษาและภาษาย่อยที่มีการเลือกใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดรวม 10 สถานการณ์จนครบทุกกลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าแต่ละกลุ่มมีจำนวนภาษาที่ใช้พูดนอกชุมชนดังนี้

4.2.1 กลุ่มไทยกลาง

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่ และภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยกลาง

กลุ่มไทยกลาง	จำนวนคน
1. ภาษาไทยกลาง	7
2. ภาษาไทยกลาง+ภาษาไทยเชียงใหม่	2
3. ภาษาไทยกลาง+ภาษาไทยลำพูน	1
รวม	10

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่าจำนวนกลุ่มไทยกลางทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาไทยกลางนอกชุมชน จำนวน 7 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษาในชุมชน มีจำนวน 3 คน คือ ผู้พูดภาษาไทยกลางกับภาษาไทยเชียงใหม่ และผู้พูดภาษาไทยกลางกับภาษาไทยลำพูน มีจำนวนรวม 2 คน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มไทยกลางส่วนใหญ่พูดภาษาไทยกลางนอกชุมชนเพียงภาษาเดียวมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากภาษาไทยกลางมีบทบาทเป็นภาษากลางของประเทศ ดังนั้นกลุ่มไทยกลางจึงไม่ต้องเรียนรู้ภาษาของกลุ่มอื่นๆ เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร เป็นที่น่าสังเกตว่า การใช้ภาษานอกชุมชนของกลุ่มไทยกลางมีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากกว่าภาษาไทยลำพูน ขณะที่การใช้ภาษาในชุมชนมีการใช้ภาษาไทยลำพูนมากกว่าภาษาไทยเชียงใหม่ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไทยกลางบางคนพูดภาษาไทยลำพูนในชุมชนแต่เมื่ออยู่นอกชุมชนเปลี่ยนเป็นพูดภาษาไทยเชียงใหม่

4.2.2 กลุ่มไทยเชียงใหม่

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยเชียงใหม่

กลุ่มไทยเชียงใหม่	จำนวนคน
1. ภาษาไทยเชียงใหม่	8
2. ภาษาไทยกลาง+ภาษาไทยเชียงใหม่	2
รวม	10

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่าจำนวนกลุ่มไทยเชียงใหม่ทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวนอกชุมชน คือ ผู้พูดภาษาไทยเชียงใหม่ มีจำนวน 8 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษานอกชุมชน มีจำนวน 2 คน คือ ผู้พูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มไทยเชียงใหม่จำนวนมากที่พูดภาษาไทยเชียงใหม่เพียงภาษาเดียวนอกชุมชน และมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่พูดภาษาไทยกลางนอกชุมชน

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบภาษาที่กลุ่มไทยเชียงใหม่พูดในชุมชนกับนอกชุมชน พบว่ากลุ่มไทยเชียงใหม่มีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่เพียงภาษาเดียวนอกชุมชนน้อยกว่าการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่เพียงภาษาเดียวในชุมชน รวมทั้งมีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่ร่วมกับภาษาไทยกลางนอกชุมชนมากกว่าในชุมชน เนื่องจากกลุ่มไทยเชียงใหม่มีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่นมากขึ้นจึงมีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่ร่วมกับภาษาไทยกลางทั้งในชุมชน และมีจำนวนผู้พูดมากขึ้นในสถานการณ์นอกชุมชน

4.2.3 กลุ่มไทยลำพูน

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยลำพูน

กลุ่มไทยลำพูน	จำนวนคน
1. ภาษาไทยลำพูน	7
2. ภาษาไทยกลาง+ภาษาไทยลำพูน	3
รวม	10

จากตารางที่ 12 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนกลุ่มไทยลำพูนทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวนอกชุมชน คือ ผู้พูดภาษาไทยลำพูน มีจำนวน 7 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษานอกชุมชน มีจำนวน 3 คน คือ ผู้พูดภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มไทยลำพูน ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยลำพูนมากที่สุด รองลงมาคือภาษาไทยกลาง เช่นเดียวกับกลุ่มไทยเชียงใหม่ เมื่อเปรียบเทียบภาษาที่กลุ่มไทยลำพูนพูดในชุมชนกับนอกชุมชน พบว่ามีการใช้ภาษาไทยลำพูนเพียงภาษาเดียวนอกชุมชนน้อยกว่าการใช้ภาษาไทยลำพูนเพียงภาษาเดียวในชุมชน และมีการใช้ภาษาไทยลำพูนร่วมกับภาษาไทยกลางนอกชุมชนมากกว่าในชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มไทยลำพูนมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่นมากขึ้น ผู้วิจัยสังเกตพบว่ากลุ่มไทยลำพูนจะไม่ใช้ภาษาไทยเชียงใหม่ในชุมชนและนอกชุมชน เนื่องจากภาษาไทยลำพูนมีลักษณะของภาษาค้ายคลึงกับภาษาไทยเชียงใหม่ ทำให้สามารถใช้เป็นภาษากลางในการติดต่อกับกลุ่มอื่นๆ ได้

4.2.4 กลุ่มยอง

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 3 ภาษา ได้แก่ ภาษายอง ภาษาไทยเชียงใหม่ และภาษาไทยลำพูน ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มยอง

กลุ่มยอง	จำนวนคน
1. ภาษายอง	4
2. ภาษายอง+ภาษาไทยลำพูน	4

ตารางที่ 13 (ต่อ)

3. ภาษายอง+ภาษาไทยเชียงใหม่	2
รวม	10

จากตารางที่ 13 จะเห็นได้ว่ากลุ่มของทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวนอกชุมชน คือ ผู้พูดภาษายองและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษานอกชุมชน คือ ผู้พูดภาษายองและภาษาไทยลำพูน และผู้พูดภาษายองและภาษาไทยเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มของ ส่วนใหญ่พูดภาษายองภาษาเดียว และภาษายองกับภาษาไทยลำพูนมากที่สุด รองลงมาคือภาษายองกับภาษาไทยเชียงใหม่ ตามลำดับ การที่กลุ่มของมีการใช้ภาษาไทยลำพูนเป็นภาษากลางประจำภูมิภาคในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่นๆ เนื่องมาจากกลุ่มของมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มไทยลำพูนซึ่งเป็นคนพื้นเมืองที่อยู่มาเป็นเวลานานกว่ากลุ่มไทยเชียงใหม่ ดังนั้นกลุ่มของจึงมีการพูดภาษาไทยลำพูนเป็นภาษากลางประจำภูมิภาค

เมื่อเปรียบเทียบภาษาที่กลุ่มของพูดในชุมชนกับนอกชุมชน พบว่ามีการใช้ภาษายองภาษาเดียวนอกชุมชนน้อยลง แต่มีการใช้ภาษายองกับภาษาอื่นนอกชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มของมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่นมากขึ้น ภาษาและภาษาย่อยที่กลุ่มของใช้นอกชุมชน ได้แก่ ภาษายองกับภาษาไทยลำพูน และภาษายองกับภาษาไทยเชียงใหม่ (ซึ่งไม่ปรากฏการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่ในการใช้ภาษาในชุมชนของกลุ่มของ)

4.2.5 กลุ่มลื้อ

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาลื้อและภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มลื้อ

กลุ่มลื้อ	จำนวนคน
1. ภาษาลื้อ	5
2. ภาษาลื้อ+ภาษาไทยเชียงใหม่	5
รวม	10

จากตารางที่ 14 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนกลุ่มลื้อทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่พูดภาษาเดียวและสองภาษานอกชุมชนในจำนวนเท่ากัน คือ พูดเฉพาะภาษาลื้อ มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และพูดภาษาลื้อกับภาษาอื่นนอกชุมชน มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ได้แก่ ผู้พูดภาษาไทยลื้อและภาษาไทยเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มลื้อพูดภาษาลื้อนอกชุมชน และพูดภาษาลื้อกับภาษาไทยเชียงใหม่ นอกชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนลื้อมีอาณาเขตติดต่อกับกลุ่มไทยเชียงใหม่ทั้งในจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ และเมื่อเปรียบเทียบภาษาที่กลุ่มลื้อพูดในชุมชนกับนอกชุมชน พบว่ามีการใช้เฉพาะภาษาไทยลื้อนอกชุมชนน้อยลง แต่มีการใช้ภาษาไทยลื้อร่วมกับภาษาไทยเชียงใหม่ นอกชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มลื้อมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่นมากขึ้น

4.2.6 กลุ่มมอญ

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มมอญ

กลุ่มมอญ	จำนวนคน
1. ภาษาไทยกลาง	6
2. ภาษาไทยเชียงใหม่	4
รวม	10

จากตารางที่ 15 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนกลุ่มมอญทั้งหมด 10 คน พบว่าไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษามอญนอกชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างใช้ภาษาไทยกลาง มีจำนวน 6 คน และใช้ภาษาไทยเชียงใหม่ มีจำนวน 4 คน แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มมอญ มีจำนวน 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ อาจกล่าวได้ว่าชุมชนมอญในจังหวัดลำพูน ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญมากกว่าภาษาไทยลำพูน เนื่องจาก ในชุมชนมอญมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีการไปมาหาสู่ของกลุ่มอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลุ่มไทยกลาง กลุ่มไทยลำพูนและกลุ่มไทยเชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ไม่สามารถพูดภาษามอญได้ ดังนั้นเมื่อมีการ

ติดต่อสื่อสารภายในชุมชน กลุ่มมอญส่วนใหญ่จึงพูดภาษาไทยกลางหรือไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลางในชุมชนแทนการใช้ภาษามอญ อีกทั้งชุมชนมอญในจังหวัดลำพูนมีอาณาเขตติดต่อกับกลุ่มของและกลุ่มไทยเชียงใหม่ ทำให้กลุ่มมอญมีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากกว่าภาษาไทยลำพูน

นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้ภาษานอกชุมชนของกลุ่มมอญมีการใช้ภาษาอื่นพูดเพียงภาษาเดียว และไม่พบการใช้ภาษามอญนอกชุมชน ซึ่งเป็นผลข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันระหว่างการใช้ภาษาในชุมชนกับการใช้ภาษานอกชุมชนของกลุ่มมอญ

4.2.7 กลุ่มปะกาเกณฺญอ

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาปะกาเกณฺญอ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มปะกาเกณฺญอ

กลุ่มปะกาเกณฺญอ	จำนวนคน
1.ภาษาปะกาเกณฺญอ+ภาษาไทยเชียงใหม่	5
2. ภาษาปะกาเกณฺญอ+ภาษาไทยกลาง	4
3.ภาษาปะกาเกณฺญอ	1
รวม	10

จากตารางที่ 16 จะเห็นได้ว่าจากจำนวนกลุ่มปะกาเกณฺญอทั้งหมด 10 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวนอกชุมชน คือ ผู้พูดภาษาปะกาเกณฺญอ มีจำนวน 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษานอกชุมชน มีจำนวน 9 คน คือ ผู้พูดภาษาปะกาเกณฺญอและภาษาไทยกลาง มีจำนวน 4 คน และผู้พูดภาษาปะกาเกณฺญอและภาษาไทยเชียงใหม่ มีจำนวน 5 คน แสดงให้เห็นว่าภาษาที่พูดในชุมชนของกลุ่มปะกาเกณฺญอส่วนใหญ่พูดภาษาปะกาเกณฺญอร่วมกับภาษาอื่นเป็นจำนวนที่มากกว่าพูดภาษาปะกาเกณฺญอเพียงภาษาเดียว ได้แก่ การพูดภาษาปะกาเกณฺญอกับภาษาไทยเชียงใหม่และการพูดภาษาปะกาเกณฺญอกับภาษาไทยกลาง ตามลำดับ

การที่กลุ่มปะกาเกณฺญอมีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลางประจำภูมิภาคในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่นๆ เนื่องมาจากกลุ่มปะกาเกณฺญอมีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มไทยเชียงใหม่มาเป็นเวลานานทำให้กลุ่มปะกาเกณฺญอพูดภาษาไทยเชียงใหม่เป็นภาษากลาง ขณะเดียวกันกลุ่มปะ

ภาคภูมิใจในจังหวัดลำพูน มีการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มไทยกลางมากขึ้น เช่น การขอความช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภค ด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ จากหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชนและประชาชนทั่วไป

4.2.8 กลุ่มโพรง

มีจำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนทั้งหมด 3 ภาษาได้แก่ ภาษาโพรง ภาษาปะกาเกญอ และภาษาไทยเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดแสดงในตารางที่ 17

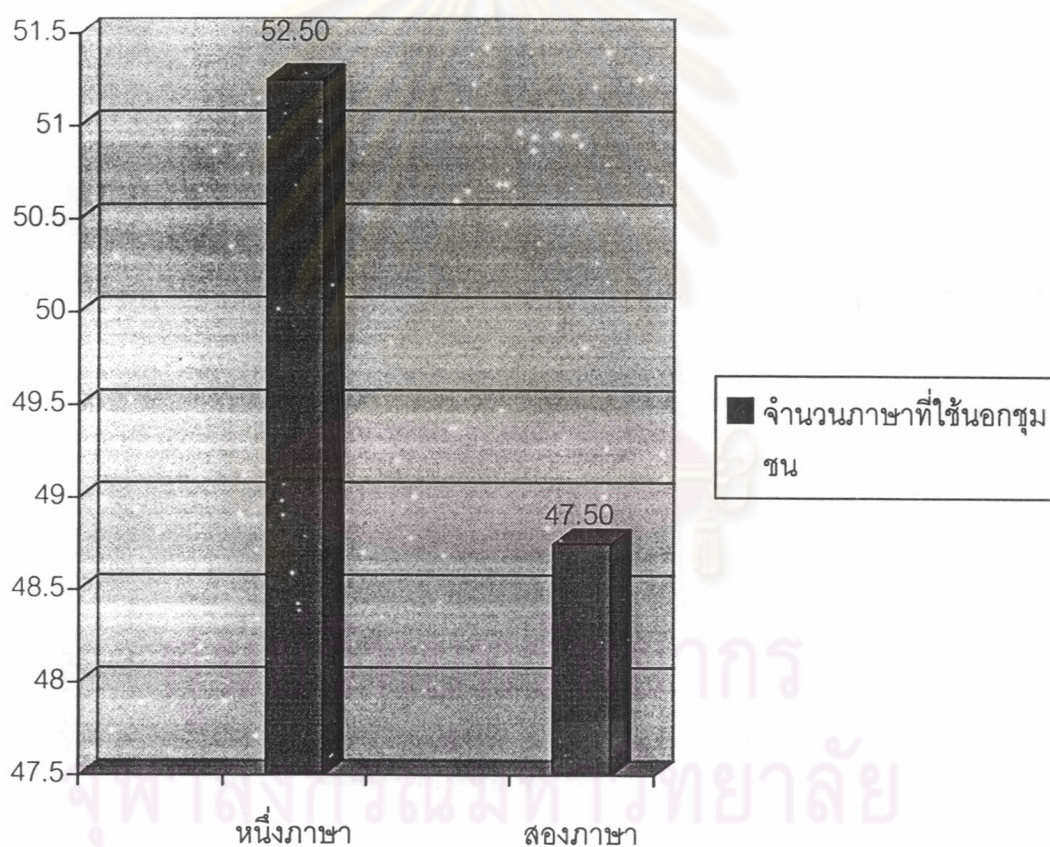
ตารางที่ 17 จำนวนภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มโพรง

กลุ่มโพรง	จำนวนคน
1. ภาษาโพรง+ภาษาไทยเชียงใหม่	8
2. ภาษาโพรง+ภาษาปะกาเกญอ	1
3. ภาษาโพรง	1
รวม	10

จากตารางที่ 17 จะเห็นว่าจำนวนกลุ่มโพรงทั้งหมด 10 คน มีการใช้สองภาษานอกชุมชน และไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาโพรงเพียงภาษาเดียวนอกชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สองภาษานอกชุมชน ได้แก่ ผู้พูดภาษาโพรงและภาษาไทยเชียงใหม่ มีจำนวน 8 คน ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ขณะที่ผู้พูดภาษาโพรงและภาษาปะกาเกญอ มีจำนวน 1 คนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ภาษาที่พูดนอกชุมชนของกลุ่มโพรงส่วนใหญ่พูดภาษาโพรงร่วมกับภาษาอื่นมากกว่าการพูดภาษาโพรงภาษาเดียวนอกชุมชน ได้แก่ การพูดภาษาโพรงกับภาษาไทยเชียงใหม่ มากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาโพรงกับภาษาไทยกลาง และภาษาโพรงกับภาษาปะกาเกญอ ตามลำดับ

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบการใช้ภาษาในชุมชนและนอกชุมชนของกลุ่มโพรง พบว่ามีลักษณะข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน คือ มีการใช้ภาษาโพรงภาษาเดียวน้อยมาก ขณะที่มีการใช้สองภาษาร้อยละ 90 ขึ้นไป โดยมีการพูดภาษาโพรงกับภาษาไทยเชียงใหม่มากที่สุด แสดงว่าภาษาไทยเชียงใหม่มีบทบาทในการใช้ติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของกลุ่มโพรงทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

สรุปว่า กลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูนมีลักษณะการใช้ภาษา 2 ประเภท คือ การใช้ภาษาเดียวนอกชุมชนและการใช้สองภาษานอกชุมชน ซึ่งชุมชนภาษาเดียว ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่พูดเฉพาะภาษาของตนนอกชุมชน มีจำนวน 32 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และพูดเฉพาะภาษาของกลุ่มอื่นเพียงภาษาเดียว (กลุ่มมอญ) มีจำนวน 10 คน รวม 42 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 ส่วนชุมชนสองภาษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่พูดภาษากลุ่มตนและภาษากลุ่มอื่นในชุมชน มีจำนวน 38 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มต่างๆ มีการพูดภาษากลุ่มตนและภาษากลุ่มอื่นในชุมชนมากกว่าพูดเฉพาะภาษาของกลุ่มตน ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 4

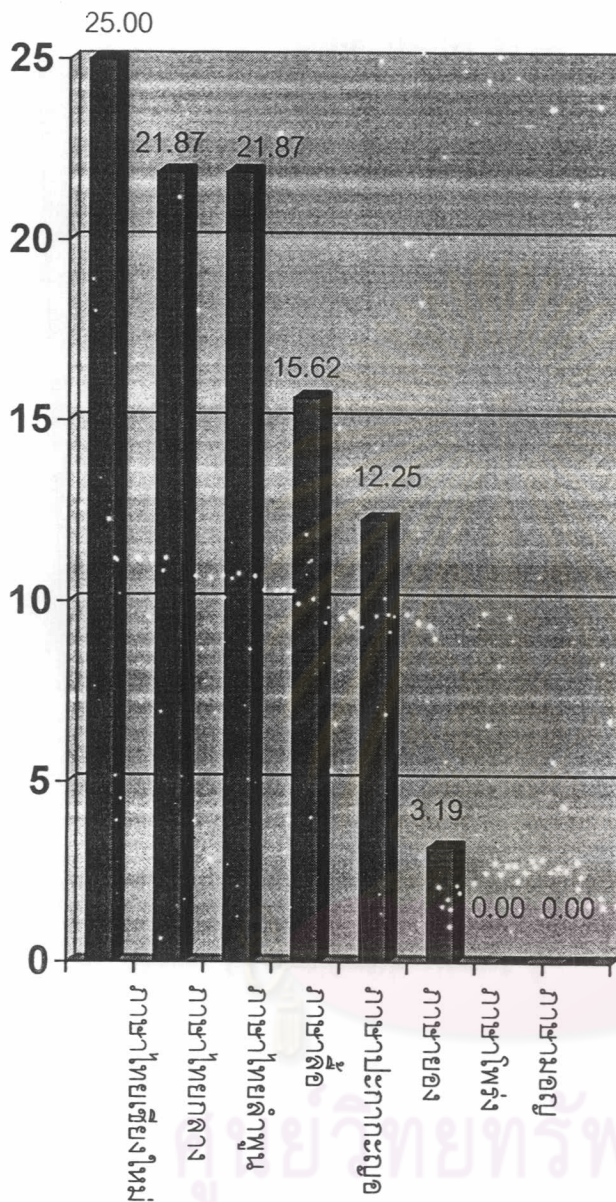
ภาพที่ 4 การใช้ภาษานอกชุมชน

ตารางที่ 18 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาเดียวนอกชุมชน

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1. ภาษาไทยเชียงใหม่	8	25.00
2. ภาษาไทยกลาง	7	21.87
3. ภาษาไทยลำพูน	7	21.87
4. ภาษาลื้อ	5	15.62
5. ภาษายอง	4	12.25
6. ภาษาปะกาเกญอ	1	3.19
7. ภาษาโพรง	0	0
8. ภาษามอญ	0	0
รวม	32	100

นอกจากนี้ การใช้ภาษาและภาษาย่อยนอกชุมชนของกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูนทั้งหมด 8 กลุ่ม มีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน คิดเป็นร้อยละ 21.87 ภาษาลื้อ คิดเป็นร้อยละ 15.62 ภาษายอง คิดเป็นร้อยละ 12.25 และภาษาปะกาเกญอ คิดเป็นร้อยละ 3.19 ตามลำดับ ส่วนภาษาที่ไม่มีการใช้นอกชุมชนคือ ภาษาโพรงและภาษามอญ โดยความถี่ของข้อมูลภาษาที่ใช้นอกชุมชนแสดงได้ด้วยภาพที่ 5 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5 จำนวนภาษาและภาษาถิ่นที่ใช้ในชุมชน

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่าจำนวนภาษาที่ใช้ในชุมชนในจังหวัดลำพูนมี ภาษาไทย เชียงใหม่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน เป็นภาษาที่มีมีบทบาทสำคัญที่สุด ขณะที่ภาษาของกลุ่มอื่นๆ เช่น ยอง ลื้อ มอญ ปะกาเกอญอและโพร่งมีบทบาทเป็นเพียงภาษาแม่ที่ใช้ติดต่อกัน

ภายนอกชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้เมื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ภาษาในชุมชนจะเห็นว่า ภาษาที่ใช้ในชุมชนมีเพียง 7 ภาษาเท่านั้น ขณะที่มียุคทั้งหมด 8 กลุ่ม เหตุที่จำนวนภาษาและจำนวนกลุ่มไม่สัมพันธ์กันเช่นนี้ เป็นเพราะไม่มีการเลือกใช้ภาษามอญติดต่อกับกลุ่มอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้พูดกลุ่มชาติพันธุ์มอญเองหรือผู้พูดกลุ่มอื่น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่ากลุ่มมอญมีความสามารถในการใช้ภาษามากกว่ากลุ่มอื่น ได้แก่ ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้กลุ่มมอญจึงไม่จำเป็นต้องใช้ภาษามอญในสถานการณ์การใช้ภาษาในชุมชน

4.3 ลำดับชั้นของภาษา

ในงานวิจัยนี้ ลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและภาษาย่อยกับการใช้ภาษาในสังคม ดังนั้นถ้าภาษาใดมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งในลำดับชั้น นอกจากจะแปลความหมายได้ว่าภาษานั้นมีความสำคัญหรือมีบทบาทสูงกว่า แต่ยังเป็นนัยระบุว่าภาษานั้นเป็นเจ้าของคุณสมบัติทั้งหมดในลำดับชั้นล่างลงมาทั้งหมด สรุปได้ว่าภาษาและภาษาย่อยต่างๆ ที่มีลักษณะลดหลั่นกันตามลำดับชั้น มีความสำคัญและบทบาทที่มีในสังคมนั้นๆ

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในความเป็นมาของปัญหาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยของสมอลลี (Smalley, 1984) พบว่าประเทศไทยมีเอกภาพทางภาษาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ เนื่องจากภาษาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์แบบลดหลั่นกัน กล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่ดีของประเทศที่มีความหลากหลายทางภาษาและมีเอกภาพของชาติอยู่คู่กัน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ลำดับชั้นภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูนเมื่อเปรียบเทียบกับลำดับชั้นภาษาของสมอลลี โดยจำแนกภาษาและภาษาย่อยตามลำดับการใช้จากมากไปหาน้อย และมีลำดับชั้นสูงสุดไปต่ำสุดของภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูนเป็น 8 ประเภท ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 ลำดับชั้นของภาษาในจังหวัดลำพูน

ลำดับชั้นภาษาของ Smalley	ลำดับชั้นภาษาในจังหวัดลำพูน
1. ภาษาไทยมาตรฐาน	1. ภาษาไทยประจำภาค 1 (ภาษาไทยเชียงใหม่)
2. ภาษาไทยประจำภาค(ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน)	2. ภาษาไทยประจำภาค 2 (ภาษาไทยกลาง)
3. ภาษาพลัดถิ่น (ภาษายองและภาษาลื้อ)	3. ภาษาไทยประจำภาค 3 (ภาษาไทยลำพูน)
4. ภาษาเมือง	4. ภาษาพลัดถิ่น 1 (ภาษายอง)
5. ภาษาชายแดน (ภาษาปะกาเกอญอและ ภาษาโพรง)	5. ภาษาพลัดถิ่น 2 (ภาษาลื้อ)
6. ภาษาในวงล้อม (ภาษามอญ)	6. ภาษาชายแดน 1 (ภาษาปะกาเกอญอ)
	7. ภาษาชายแดน 2 (ภาษาโพรง)
	8. ภาษาในวงล้อม (ภาษามอญ)

1) ภาษาไทยเชียงใหม่

ภาษาไทยเชียงใหม่ จัดอยู่ในลำดับชั้นสูงสุดของภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูน เนื่องจากทำหน้าที่เป็นภาษาประจำจังหวัดลำพูน ที่มีความสำคัญมากในการใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มต่างๆ

2) ภาษาไทยกลาง

ภาษาไทยกลางอยู่ในลำดับชั้นรองลงมาจากภาษาไทยเชียงใหม่ จากข้อมูลการใช้ภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการใช้ภาษาไทยกลางอยู่ในลำดับรองจากภาษาไทยเชียงใหม่ เนื่องจากภาษาไทยกลางมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ต่างๆ เช่น กัน ได้แก่ การทำหน้าที่เป็นภาษาราชการและภาษาการศึกษา เป็นต้น

3) ภาษาไทยลำพูน

ภาษาไทยลำพูน มีลักษณะทางภาษาใกล้เคียงกับภาษาไทยเชียงใหม่แต่กลับมีการใช้น้อย เนื่องจากไม่มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในจังหวัดลำพูน ตามลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยของจังหวัดลำพูน จึงจัดเป็นภาษาที่มีการใช้น้อยมากหรือใช้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น

4) ภาษายองและภาษาลื้อ

ภาษายองและภาษาลื้อ จัดเป็นภาษาพลัดถิ่น ตามลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยของจังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นภาษาตระกูลไทที่ผู้พูดอพยพมาจากนอกประเทศไทย และมีการอพยพต่อไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ภาษาเหล่านี้จึงมีความแตกต่างจากภาษาประจำภูมิภาค มีการใช้ภาษายองในจังหวัดลำพูน

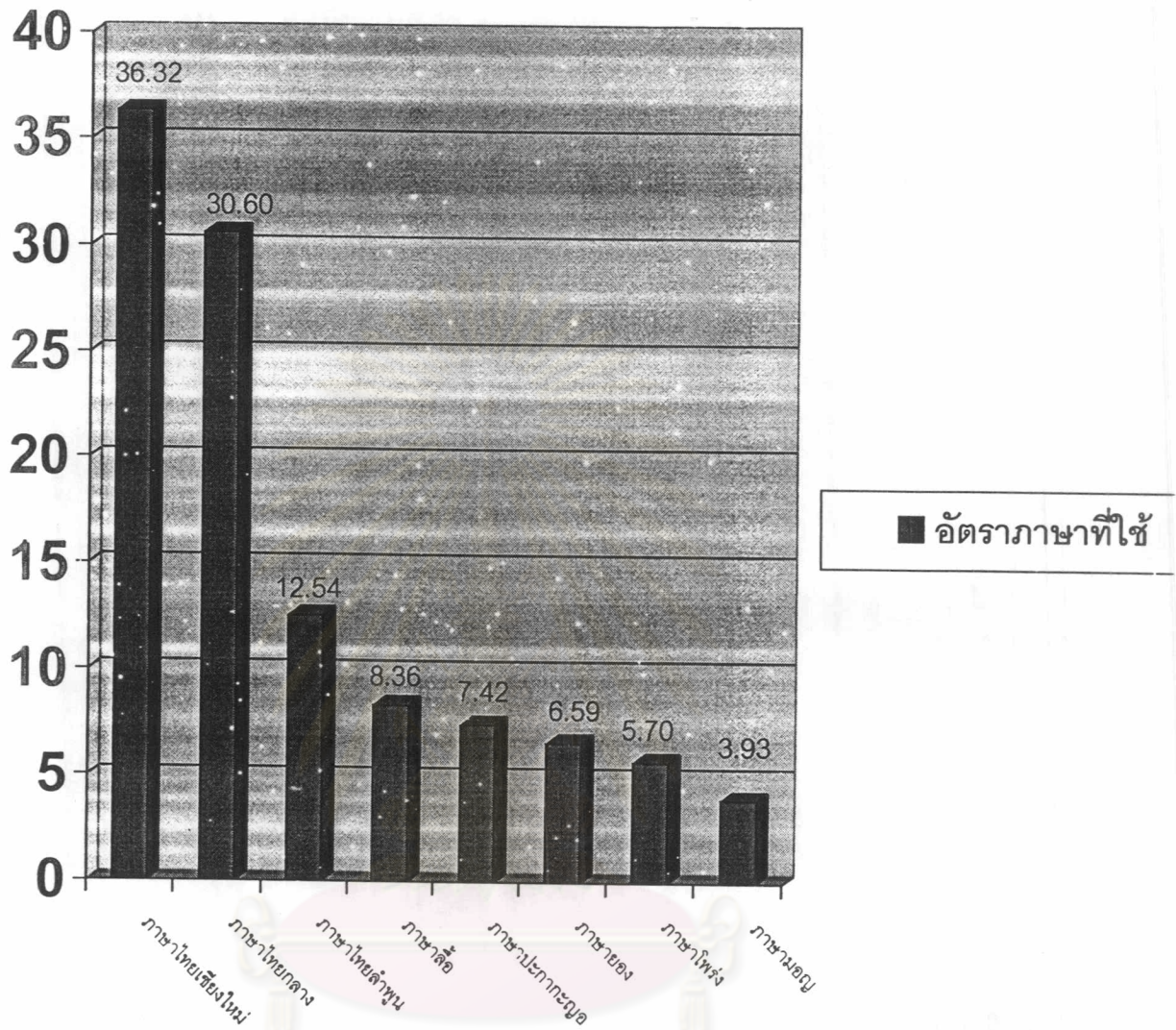
5) ภาษาปะกาเกญอและภาษาโพรง

ภาษาปะกาเกญอและภาษาโพรง จัดเป็นภาษาชายขอบประจำภาคภูมิภาค ตามลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยของจังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นภาษาที่มีความสำคัญระดับภูมิภาค แต่มีจำนวนผู้พูดไม่มากเท่ากับภาษาประจำภูมิภาค เพราะเป็นภาษาที่มีผู้พูดอยู่ในประเทศและนอกประเทศไทย ภาษานี้จึงเป็นภาษาที่พูดตามแนวชายขอบของประเทศ เช่น ในแถบตะวันตกของประเทศไทย และบริเวณที่เป็นรอยต่อกับประเทศพม่า

6) ภาษามอญ

ภาษามอญ มีลักษณะทางภาษาแตกต่างจากภาษาของกลุ่มอื่นอย่างเด่นชัด การเรียนรู้ภาษามอญเพื่อใช้ในการสื่อสารจึงเป็นเรื่องยากสำหรับกลุ่มอื่นๆ ทำให้มีการใช้ภาษามอญน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นภาษาที่ไม่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในจังหวัดลำพูน ตามลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยของจังหวัดลำพูน จึงจัดภาษามอญเป็นภาษาในวงล้อม มีการใช้ในขอบเขตที่จำกัด และใช้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ทำให้ภาษามอญมีจำนวนผู้พูดน้อยมาก นอกจากนี้ภาษามอญยังเป็นภาษาที่ถูกล้อมรอบด้วยภาษาอื่นซึ่งมีผู้พูดจำนวนมากกว่า เช่น ภาษายอง และภาษาไทยเชียงใหม่ ทำให้ภาษามอญจึงเป็นภาษาที่อาจถูกกลืนโดยภาษาอื่นได้ง่าย

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของสมอลลีในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ กับลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูน แต่เนื่องจากในจังหวัดลำพูนมีจำนวนภาษาและภาษาย่อยน้อยกว่าเมื่อเทียบกับงานของสมอลลี ผู้วิจัยจึงดัดแปลงแผนภูมิลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยให้สอดคล้องกับจำนวนภาษาที่มีอยู่จริงในจังหวัดลำพูน โดยเน้นประเด็นการใช้ภาษาและภาษาย่อยจากมากไปหาน้อย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ลำดับชั้นของภาษาตามการใช้ในจังหวัดลำพูน

จากภาพที่ 6 จะเห็นว่า จำนวนภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูน มีภาษาและภาษาย่อย 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยลำพูน ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษามอญ ภาษาปะกาเกอญอและภาษาโพรง ซึ่งต่างจากสมมติฐานของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าภาษาปะกาเกอญอและภาษาโพรงเป็นภาษาเดียวกัน เรียกว่า ภาษากะเหรี่ยง แต่เมื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจึงพบว่า ภาษากะเหรี่ยงในจังหวัดลำพูนสามารถแบ่งเป็น 2 ภาษาย่อย ได้แก่ ภาษาปะกาเกอญอ (กะเหรี่ยงสะกอ) และภาษาโพรง (กะเหรี่ยงโปว์)

สถานการณ์การใช้ภาษาในชุมชนของกลุ่มต่างๆ ทั้ง 8 กลุ่ม มีการใช้ภาษาทั้งหมด 8 ภาษาเช่นเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มมีการเลือกใช้ภาษาในจำนวนที่มากน้อยแตกต่างกัน ซึ่งจัดลำดับชั้นตามการใช้จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ภาษาที่มีการใช้มากที่สุด คือ ภาษาไทยเชียงใหม่ เนื่องจากภาษาไทยเชียงใหม่มีบทบาทเป็นภาษากลางระดับภูมิภาค ทำให้มีการเลือกใช้ในชุมชน นอกชุมชนและในจังหวัดลำพูนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.32 รองลงมาคือ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยลำพูน ภาษาลื้อ ภาษาปะกาเกอญอ ภาษายอง ภาษาโพรงและภาษามอญ ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังพบว่า มีการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากกว่าภาษาไทยกลาง เนื่องจากในจังหวัดลำพูนภาษาไทยเชียงใหม่ทำหน้าที่สำคัญแทนภาษาไทยกลางได้ เช่น เป็นภาษากลางของกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดลำพูน ภาษาราชการ และภาษาการศึกษา (ในทุกวันศุกร์ของสถานที่ราชการและสถานศึกษาบางแห่ง) นอกจากนี้ยังมีการสอนภาษาคำเมืองเป็นวิชาและกิจกรรมชุมนุมในโรงเรียน รวมทั้งเป็นภาษาวรรณกรรมและภาษาศาสนาในจังหวัดลำพูน ดังนั้นภาษาไทยเชียงใหม่จึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญมากที่สุดในจังหวัดลำพูน รองลงมาคือภาษาไทยกลาง และภาษาไทยลำพูนตามลำดับ แต่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาทั้งสองนี้น้อยกว่าภาษาไทยเชียงใหม่ ส่วนภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาลื้อ ภาษาปะกาเกอญอ ภาษายอง ภาษาโพรงและภาษามอญ มีบทบาทหน้าที่เป็นภาษาเฉพาะกลุ่ม และมีการใช้จากมากไปหาน้อยตามลำดับ

4.4 สรุป

จำนวนภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูนมีทั้งหมด 8 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยลำพูน ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษามอญ ภาษาปะกาเกอญอและภาษาโพรง ซึ่งมีการใช้ต่างกันและมีความสำคัญไม่เท่ากัน โดยภาษาต่างๆ เหล่านี้มีคุณสมบัติและมีหน้าที่ต่างกันเช่นเดียวกับผลการศึกษาของสมอลลิยที่พบว่า ภาษาต่างๆ ในประเทศไทยอยู่ในลำดับชั้นต่างกัน โดยมีภาษาไทยมาตรฐานอยู่ในลำดับชั้นสูงสุด รองลงมาคือภาษาไทยประจำภาค ภาษาพลัดถิ่น ภาษาเมือง ภาษาชายแดนและภาษาในวงล้อมตามลำดับ เช่นเดียวกับในจังหวัดลำพูนที่มีภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลางและภาษาไทยลำพูน ซึ่งเป็นภาษาประจำภาคอยู่ในลำดับชั้นสูงสุด รองลงมาคือภาษาพลัดถิ่น ได้แก่ ภาษายองและภาษาลื้อ ภาษาชายแดน ได้แก่ ภาษาปะกาเกอญอและภาษาโพรง ส่วนภาษามอญซึ่งเป็นภาษาในวงล้อมจัดอยู่ในลำดับชั้นสุดท้าย เนื่องจากมีการใช้น้อยที่สุด

หากพิจารณาบทบาทหน้าที่ของภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยพบว่า แต่ละภาษามีหน้าที่สื่อสารกับบุคคลในท้องถิ่นของตน ภาษาไทยเชียงใหม่ มีการเปลี่ยนแปลง คือ กลายเป็นภาษาที่มีผู้ใช้เป็นภาษาแม่มากขึ้นและใช้แพร่หลายมากขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ขณะที่ภาษาไทยลำพูนอาจหายไปจากจังหวัดลำพูนและไม่มีผู้ใดใช้ภาษานี้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีการเปลี่ยนภาษาให้กลมกลืนกับภาษาไทยเชียงใหม่ เพราะภาษาทั้งสองมีความใกล้เคียงกันมากทั้งด้านศัพท์และเสียง ทำให้มีการแปรด้านเสียง เนื่องจากมีข้อแตกต่างเพียงเสียงสระและวรรณยุกต์บางตัวเท่านั้น เช่น ภาษาไทยเชียงใหม่เรียกพี่สาวว่า "ปี่" ขณะที่ภาษาไทยลำพูนเรียกพี่สาวว่า "ปี้" เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตพบว่า ผู้พูดภาษาไทยลำพูนที่อายุน้อยนิยมใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากกว่าภาษาไทยลำพูนในการติดต่อสื่อสารภายในชุมชนและนอกชุมชนมากขึ้น เนื่องจากมีทัศนคติต่อภาษาไทยลำพูนเชิงลบและมีความรู้สึกเหลื่อมล้ำด้านศักดิ์ศรี กลุ่มคนเหล่านี้จึงหันมาใช้ภาษาไทยเชียงใหม่แทนเพื่อความมีศักดิ์ศรี อีกทั้งประเพณีของกลุ่มไทยลำพูนไม่มีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดหรือแตกต่างจากกลุ่มไทยเชียงใหม่มากนัก

ภาษายองและภาษาลื้อ เป็นภาษาพื้นเมืองและเป็นภาษาเฉพาะกลุ่ม เช่นเดียวกับภาษามอญ ภาษาโพรงและภาษาปะกาเกอญอ เนื่องจากเป็นภาษาที่กลุ่มของเรียนรู้จากบรรพบุรุษและใช้สืบทอดกันมา เป็นภาษาที่ใช้เพื่อสื่อสารภายในกลุ่มที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเป็นสิ่งที่ใช้แยกกลุ่มอื่นออกจากกลุ่มของตน

นอกจากนี้ผู้พูดภาษามอญ ภาษาโพรงและภาษาปะกาเกอญอ มีการเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มคนที่พูดได้สองภาษาจะต้องเลือกว่าเมื่อใดจะพูดภาษาหนึ่ง และเมื่อใดจะพูดอีกภาษาหนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วการเลือกขึ้นอยู่กับหน้าที่ของแต่ละภาษาและภาษาย่อย หรือสถานการณ์ว่าเป็นภาษาทางการหรือไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างบางคนไม่เลือกใช้ภาษาแยกกันโดยเด็ดขาด แต่ใช้สองภาษาสลับกันไปมา หรืออาจใช้ปนกันในประโยคเดียวกัน เช่น การพูดภาษามอญปนภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลางปนภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาปะกาเกอญอปนภาษาไทยเชียงใหม่ หรือภาษาโพรงปนภาษาไทยเชียงใหม่สลับกันไปมา รวมทั้งการใช้ວັນภาษา เมื่อพูดถึงบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวกับกลุ่มมอญ กลุ่มโพรงและกลุ่มปะกาเกอญอ เพื่อให้ผู้วิจัยเห็นภาพและเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ส่วนภาษามอญที่บ้านหนองคู่ และบ้านบ่อควา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จัดเป็นภาษาขอบเขตจำกัด เนื่องจากมีการใช้หลายภาษาในชุมชน เช่น ภาษามอญ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยลำพูน ดังนั้นหากไม่มีการธำรงภาษาโดยการคงไว้ซึ่งการใช้ภาษามอญ เช่น การรักษาภาษาพูดและประเพณีวัฒนธรรมของตน มีการสอนเยาวชนรุ่นใหม่ให้หัดเขียนอักษร

มอญและพูดภาษามอญแล้วในอนาคตอันใกล้ภาษามอญอาจเป็นภาษาที่ตายไปจากจังหวัดลำพูนได้ เนื่องจากไม่มีผู้พูดภาษานี้ในชีวิตประจำวัน

อาจกล่าวได้ว่าการใช้ภาษาชนในจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มต่างๆ การใช้ภาษาในลักษณะเช่นนี้ ภาษาของกลุ่มที่สำคัญกว่าหรือใหญ่กว่ามักถูกเลือกเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มลื้อใช้ภาษาไทยเชียงใหม่กับกลุ่มไทยเชียงใหม่ และบางครั้งอาจใช้ภาษาอื่นที่เป็นภาษากลาง ซึ่งไม่ใช่ภาษาแม่ของกลุ่มใดเลย เช่น กลุ่มลื้อใช้ภาษาไทยเชียงใหม่กับกลุ่มมอญ

ส่วนประเด็นลำดับชั้นของภาษาและภาษาย่อยในจังหวัดลำพูนพบว่า เมื่อเรียงลำดับตามการใช้จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ภาษาไทยเชียงใหม่ ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยลำพูน ภาษาลื้อ ภาษาปะกาเกอญอ ภาษายอง ภาษาโพร่งและภาษามอญ ภาษาไทยเชียงใหม่จึงเป็นภาษาที่มีการใช้มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยเชียงใหม่มีบทบาทมากกว่าการเป็นภาษาแม่ของกลุ่มไทยเชียงใหม่ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะภาษาไทยเชียงใหม่ยังมีบทบาทเป็นภาษากลางระดับภูมิภาค ซึ่งเป็นภาษาที่กลุ่มต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางเพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างกัน รวมทั้งใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้ผู้บอกภาษาส่วนใหญ่ยังมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเชียงใหม่มากกว่าภาษาอื่น เนื่องจากกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่ในจังหวัดลำพูน มีการตั้งถิ่นฐานติดต่อกับอาณาเขตจังหวัดเชียงใหม่ทำให้มีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างต่อเนื่อง ผู้บอกภาษาจึงใช้ภาษาไทยเชียงใหม่ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม มากกว่าจะใช้ภาษาไทยลำพูน หรือภาษายองซึ่งเป็นภาษาของประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูน เนื่องจากไม่มีกลุ่มใดในจังหวัดลำพูนเรียนรู้ภาษายองเพื่อพูดเฉพาะกลุ่มยอง ซึ่งในบทต่อไปจะได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์กับชื่อภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย